

EMMA  
DONOGHUE  
A ROKON



21. SZÁZAD  
KIADÓ

Budapest, 2020

*Szeretett rokonaimnak,  
Denisnek és Finn-nek*



**rokon**, *melléknév*

1. valakivel vérségi, leszármazási viszonyban álló
2. lényegileg, sajátosságaiban nagyon hasonló



# TARTALOM

I.	A telefonhívás	13
II.	Húsz kérdés	66
III.	Felszállási sebesség	121
IV.	A promenád	167
V.	Sem itt, sem ott	219
VI.	A lezárás törvénye	267
VII.	<i>Nom de guerre</i>	308
VIII.	Lecke	345
IX.	Sorsdöntő pillanatok	379
	Köszönetnyilvánítás	415



**A ROKON**





## A TELEFONHÍVÁS

Az öregember csomagol.

*Nehéz nem metaforikusan értelmezni* – jegyezte meg Joan a férfi fejében.

Noah kijavította: nem öreg. Hétfőig még csak hetvenkilenc éves. Amikor fiatal volt, hetven fölött valóban mindenki öregnek számított, manapság viszont már nem. Mondjuk, hatvanig fiatalos, aztán középkorú vagy fiatal idős – egészen a hetvenes évei végéig. Az ókori Rómában különbséget tettek a *senectus* (még élettel teli időszak) és a *decrepitus* (a vég) között. Az ő esze még mindig vágott, jó egészségnek örvendett, fitt volt – talán joggal állíthatta, hogy ez még nem a *decrepitus*.

Ráadásul nem átvitt értelemben csomagolt, hanem igazi bőröndökbe – pontosabban egy kabinbőröndbe és egy bőrtáskába. És nem a mennybe vagy a pokolba indult. Bár Nizza vagy a francia Riviéra, vagy általában Dél-Franciaország említésére sárga irigység fogta el az embereket, különösen februárban, New Yorkban.

Márpedig Noah Nizzába készült a nyolcvanadik születésnapjára. Négyéves kora óta nem járt ott. Semmi sem szólította vissza a szülővárosába; egyetlen ismerőse sem élt a világnak abban a csücskében a nagyapja halála, azaz 1944 óta. Akkor érkezett az Egyesült Államokban az addig

Noé néven élő Noah-hoz és édesapjához, Marchoz családjuk harmadik tagja, az anya: Margot.

Noah összehajtogatott még egy inget. Három nap volt még hátra az indulásig, de ő szeretett korán becsomagolni, hogy maradjon ideje az utolsó pillanatban felmerülő elintéznivalókra. Pedánsan pakolt, minden összepárosított zokninak megtalálta a helyét.

Sosem szeretett utazni – azt gondolta, bizonyára a meglehetősen mozgalmas gyermekkora miatt. Az Amerikai Vegyészársaság konferenciáin is az érdekelte csupán, hogy neki osztották-e a vasárnap reggel nyolcas, temetői időpontot a PVC-rostokról vagy hasonlókról szóló előadásához. A munkájához kapcsolódó utazások többségére elkísérte Joant, bár ahogy teltek az évtizedek, Joan egyre kevesebb meghívást fogadott el, végül már csak a legnagyobb presztízst jelentő nyitóbeszédeket vállalta; irtózott attól, hogy szállodában aludjon. Üdülni is ritkán mentek. Amikor nem a laborban vagy a munkahelyén volt, Joan legszívesebben otthon töltötte az időt, elmerülve egy regényben, miközben Miles Davis szólt a lemezjátszón. Vagy a nem túl széles ágyukban aludt. Noah-nak háttal, bársonyos talpa hozzáért a férfiéhoz.

*Az nekem is hiányzik* – mondta Joan.

Badarság, természetesen. Joannak már nem hiányozhattott semmi, nem volt talpa, nem volt lelke. Ezeket a megjegyzéseket Noah agya találta ki nem egészen negyvenéves házasságukra alapozva. Neurológiai jelenségek voltak csupán.

Öt vagy hat pár zoknit pakolt be? Most számolhatja újra.

Az egyedül töltött kilenc évben Noah annyi munkát vállalt, hogy üdülni már nem jutott el. Természetesen célozhattak arra, hogy nyugdíjba kellene mennie; a kollégái

csípős megjegyzésekkel, a dékán költséghatékonyagra hivatkozva, nő barátai pedig jóindulatúan, azt hangoztatva, hogy Noah-nak is meg kell tanulnia társaságba járni, egy kicsit élni, esetleg énekelhetne egy kórusban, vagy járhatna tajcsiórákra a Central Parkba. Húga, Fernande volt az egyetlen, aki nem vetett fel efféléket, pedig ő hatvanöt évesen megkönnyebbülten vonult nyugdíjba a recepciós munkakörből. De nyilván tudta, hogy megözvegyült bátyjának szüksége van arra, hogy legyen valamilyen kapcsolata a világgal. Erre pont megfelelt az egyetemi oktatói munka: a strapás készülés, az órák megtartása, a vizsgáztatás.

Noah úgy vélte, végül közelgő születésnapja készítette arra, hogy lépjen. A „hetvenes évei végén járó egyetemi oktató” kifejezés elismerést váltott ki, de a „nyolcvanas éveit taposó egyetemi oktató”? Esze ágában sem volt olyan sokáig dolgozni, hogy nevetségessé tegye magát. Az ezredforduló óta egyre nehezebben lehetett lenyűgözni a hallgatókat; ott ültek az órán a testükön kívülre helyezett aggyal, a kis monitorjaikkal, készen arra, hogy azonnal utánanézzenek az oktató által véletlenül elrontott kép-letnek.

Nem, jobb leállni, mielőtt egyszer leblokkolna a katedrán. *Nyugdíjas* – milyen morbid ez a szó. Ennek is egy hónapja csupán. Persze rengeteg dolga akadt. Hogy is unatkozhatna az ember New Yorkban? Csak el kellett döntenie, mivel töltse a napokat. A *professor emeritus* címet visszautasította; szánalmasnak találta, hogy az egyetemen pizsmogjon valami független kutatást végezve. Ha továbbra is edzeni akarja az elméjét, inkább új témát választ. Vagy valami hobbit; biztosra vette, hogy talál majd valami érdekeset. Csak elég bátorságot kell gyűjtenie hozzá. Ez az utazás volt az első vállalkozása.

Behúzta a bőrrönd cipzárját, kiment a konyhába a szelektív hulladékgyűjtő edényért, bevitte a vendégszobába. Az volt régen a dolgozójuk, az övé és Joané, de a felesége halála után Noah nem bírta elviselni a látványát, és egyébként is jobban szeretett az egyetemen dolgozni, ezért vendégszobává alakította. Bár már nem emlékezett, mikor fogadott vendéget utoljára. A franciaágy mindig megvetetlen várta a látogatót; így rendezettebbnek hatott a szoba. Joan barátnője, Vivienne többször felvetette, hogy fogadjon be egy menekültet, de Noah képtelen volt rávenni magát, hogy egy idegennel lakjon egy fedél alatt.

Letérdelt, kirángatta Fernande dobozait az ágy alól. Már csak három maradt; tele személyes iratokkal. (A tárgyakat nehezebben viselte.) A svédeknek külön szavuk van arra, amikor valaki a halála előtt rendet rak a holmija között, és ezzel megkíméli a rokonait – maga a kifejezés nem jutott eszébe, de tudta, hogy azt jelenti: *haláltakarítás*. Marc hagyatékát Margot rendezte el. (Vajon csak a halottaknak lehet hagyatékuk? – tűnődött.) Aztán Fernande megtette ezt Margot-nak, majd a saját férjének, Dannek, Joan elvesztése után pedig a bátyjának is segített, bár Joan nem tűrte a lomokat (a karácsonyi üdvözlőlapokat már január elsején kidobta), így utána nem sok minden maradt. Így hát Fernande tavalyi halála volt az első olyan alkalom, amikor Noah-nak egyedül kellett elvégeznie ezt a feladatot. Mindjárt a végére ér, biztatta magát az ágy szélén ülve.

Kórházi számlák, meghatalmazások, az érvényes végrendelet és az újraélesztés tiltásáról szóló rendelkezés – ezek mind lényegtelenek. Receptek, képeslapok, fényképek, jótékonyági szervezetektől érkezett adománykérők, távoktatási ajánlatok – az összes mehet a papírgyűjtőbe. Különös érzés volt egy fiatalabb testvér hagyatékát feldolgozni, hiszen a logika azt diktálta, hogy Noah-nak kellett volna

hamarabb távoznia. Nehezen tudta eldönteni, mit tartson meg érzelmi okokból, hiszen rajta kívül Fernandénak nem maradt hozzátartozója. Az elmúlt egy év során Noah arra jutott, legjobb az érzelmeket takarékon tartani, és minden tárgynál feltenni a kérdést: *Kell ez valakinek? Jól jön ez valakinek?* Így is járt el néhány ritka kivételtől eltekintve, amikor az igazi érzelmek kitörtek az elfojtásból.

Ezen a délutánon csak három tárgyat tartott meg: az 1982-es esküvői menüt (garnélakoktól, csirkehúsos *vol-au-vent*, profiterol); egy fényképet Fernandéről 1990-ből: boldogságtól kikerekedett szemmel nézett a lencsébe az otthoni szülés után, miközben a mellkasához szorította a kicsi Victort (micsoda szempillák!); valamint egy felpöndörödött szélű papírlapot, rajta egy vicces haikuval, ezt Fernande készítette a vendégeknek a 2002-es hálaadási vacsorára. A háború után született Fernande mókusarca mindig olyan melegséget és könnyedséget árasztott, amilyet a nála nyolc évvel idősebb Noah nem ismert.

Újságkivágások, ezek mehetnek a szelektívbe. Noah által ismeretlen kézírással írt levelek, gyors felépülést kívánó lapok... ki velük. Mi marad egy életből? Fernande vagy bárki más életéből? A gyűjtőedény színültig telt papírral. A papírt is használjuk, kidobjuk, újra felhasználjuk, kész a körforgás, mint az erdőben a levelekkel.

Eldöntötte, hogy amint végez, megjutalmazza magát egy konyakkal és egy cigarettával (ez lesz a harmadik szál a napi maximum hétből).

Amikor a gyűjtőedénybe dobta a *Marie Claire* 1992. augusztusi számát, ujjai különös keménységet éreztek a lapok között. Bekukucsált az edénybe, kivette a magazint. A lapok között megbújt egy címzés nélküli boríték, egyik oldala karton volt, a másik az évek során felpuhult, barna papír. 1992. augusztus: Margot halála után egy hónappal.

A boríték üresnek tűnt, amíg Noah bele nem nyúlt. Ujjai felismerték az éles széleket. Fényképek.

Kihúzta a fotókat, a szíve szaporábban vert, talán Père Sonne alkotásai kerültek elő. Fél tucat fekete-fehér, nagyjából 6,5 x 9 centiméteres, a mérete alapján nyilvánvalóan régi kép volt. A ruházatból, a hajviseletből és az általános esztétikai jegyekből Noah az 1930-as, talán 1940-es évekre következtetett. A fotók jobbára a szabadban készültek; valószínűleg Nizzában, bár ebben nem volt biztos. Noah letörölte a saját ujjlenyomatát a felső képről, amely egy divatosan öltözött, sétapálcás férfit ábrázolt profilból. Végiglapozta a képeket – kilencet számolt végül –, és csalódottság fogta el. Egyik fotón sem szerepelt Père Sonne bélyegzője. És nem is voltak jó képek.

Trehány, semmitmondó munka volt. Például egy századfordulós épület a negyedik emeletnél félbevágva. Ügyetlen közeli felvétel egy téglatest alakú dobozról, rajta két vonal között egy kör. Egy közhelyes kép egy padon ülő középkorú párról, hátulról. Egy kontyos nő, megint hátulról – vajon ez lehetett akkoriban a divat, mint ma a csücsörítő szelfi? A szaladó gyereklábakról készült fénykép aranyos volt, de nem különösen eredeti. Gyökerek egy nem is kimondottan jól megszerkesztett képen. Senki sem nézett a fényképezőgépbe, leszámítva egy gondosan fésült, sötét hajú, mosolygó kislányt, aki bizonyára a kis Noé lehetett, bár Noah nem igazán fedezte fel rajta a saját vonásait.

Kézénfekvőnek tűnt, hogy az édesanyja készítette ezeket a fotókat. De ennél még ő is jobb fotós lehetett, hiszen évtizedeken át dolgozott zseniális apja segédeként. Kölcsönvehette volna Père Sonne kiváló Contax gépét vagy akár valamelyik kis hordozható Leicát. Ez az üres utca például – nem véletlenül exponált?

A képek hátuljáról hiányzott a műterembélyegző, néhány betű állt kettőn: *MZ* a hátulról fényképezett nőn, *RJ* a kicsi Noah fotóján. (És ha az *RJ* monogram, akkor a kisfiú nem is Noah volt.) Ezek szerint Margot maga hívta elő a képeket a Cours Saleya közelében álló lakásuk bűzös sötétkamrájában.

Vivienne-en kívül senki más nem jutott eszébe, akivel ezt megvitathatná. Úgyis hónapok óta tartozik már neki egy hívással.

– Izgulsz az út miatt?

– Azt hiszem, igen – Noah gyakran hallott ki némi óvónős anyáskodást Vivienne hangjából. Ő biztosan nem barátkozott volna Vivienne-nel, és a nő nyilván pontosan ugyanígy volt ezzel. Joantól örökölték meg egymást, ők ketten azonnal elválaszthatatlan barátnők lettek, amikor 1942-ben kiszúrták egymást a sikkos New York-i leányiskola első osztályában, ahol egyedül ők voltak zsidók.

– Hogy vagytok?

– Mármost én, a gyerekek meg a többiek? – kérdezett vissza Vivienne.

Noah tudta, hogy Vivienne Texasban élő dédunokája balettozni kezdett, texasi és oregoni unokái posztgraduális képzésre járnak, a gyerekei pedig New Jersey-ben és Tel-Avivban laknak, és az ötvenes években jelentkező, apróbb egészségi problémákkal küszködnek.

– Nem, a vendégszobádban lakó szudániakra gondoltam.

– Ja, ők jemeniek. Jól vannak, sőt, a nő terhes.

Noah a szemét forgatta. Ha a nő Vivienne lakásában szül, akkor vajon automatikusan joga lesz ott lakni? Mind-egy, legyen ez a bank problémája; Vivienne ugyanis jelzálogjáradékot vett fel a lakására, a befolyt összeget pedig szívének kedves ügyekre költötte. (Mindig is jótét lélek



volt – Joannel ellentétben, akinek a kutatása olyan nyilvánvalóan sokat adott a társadalomnak, hogy úgy érezte, a magánéletében joga van önzőnek lenni.) Noah időnként figyelmeztette Vivienne-t, hogy annyit azért tartson meg magának az idegenekre költött pénzből, hogy a végén fussa majd vécepapírra, Vivienne azonban egy kiterjedt családfakutatás eredményeképp arra jutott, hogy egyetlen vér szerinti rokona sem élte túl a nyolcvanötödik születésnapját.

Noah-nak eszébe jutott, miért is hívta.

– Az a helyzet, hogy Fernande utolsó dobozában találtam néhány régi fotót...

Ha Vivienne mellette állt volna, akkor is le kellett volna írnia, mit ábrázolnak a fotók, Vivienne ugyanis már nem látott. (Ezt tavaly jelentette be egy olyan magabiztos e-mailben, hogy szinte büszkének tűnt.) Nem mintha visszafogta volna bármiben, hogy alig túl a nyolcvanon elveszítette a látását. Telepített a számítógépére egy programot, amely felolvasta neki azt, ami a képernyőn megjelent; megkért egy informatikust, hogy állítsa be a hangot „ausztrál férfira”, mert az Frankre emlékeztette.

Noah megpróbálta összegezni, mit lát, közben ügyetlenül lapozgatta a képeket.

– Mindenkinek van egy csomó béna fényképe!

– De miért vacakolt anyám ezekkel a fotókkal valamikor a negyvenes évek elején? Gondolom, akkor készítette őket, amikor még Nizzában élt nélkülem és apám nélkül. Aztán előhívta és a halála napjáig őrizgette őket. Majd a húgomnak adta az összeset, vagy inkább valószínűleg egy fiókban hagyta őket. És Fernande miért nem említette ezt nekem soha?

– Semmilyen nevet nem látsz rajtuk? – kérdezte Vivienne.

– Csak kettő hátulján van két-két betű, azok monogramnak tűnnek.

– Majd most Nizzában talán felismered valamelyik helyszínt. Ami az embereket illeti, esetleg nézz majd be a könyvtárba! Keress egy helytörténeti gyűjteményt! Ha bármilyen névre bukkannál, szólj!

Vivienne kapcsolatban állt távoli rokonaival szerte a világon, mert több adatbázisba is regisztrált, és nyálminát küldött egy labornak. Noah úgy okoskodott, hogy a valahová tartozás érzése fontos annak, aki elveszítette a szüleit. (Apját a holokausztban, édesanyját annak hosszú utóhatása alatt.) Amikor a látása erősen megromlott, Vivienne elutazott Spanyolországba egy családhoz, róluk kiderült, hogy nem is a rokonai, de ő ezt nem bánta; ettől függetlenül remekül érezte magát.

Figyelmeztető pityent a háttérben.

– Le kell tettem – mondta Vivienne –, egy csoportom telefonhívásokkal bombázza a Kongresszust a muszlimok kitiltása miatt.

– Rendben, jó szórakozást! – felelte Noah.

Tudta, hogy erre Vivienne fel fogja kapni a vizet.

– Ez nem szórakozás, hanem *tikkun olam!*

A világ helyreállítása, a zsidó kötelesség.

– Tudom, csak vicceltem.

Noah szokásához híven éppen buggyantott tojást evett angol sós muffinnal a konyhában, amikor megcsörrent a telefon. Vivienne lenne megint, talán eszébe jutott valami?

Nem szűnő csörgés. *Majd hagy üzenetet* – súgta Joan, bár ő maga mindig felvette a telefont. (A személyre szabott csengőhangok előtt a két barátnő sajátos kóddal jelezte a másiknak, hogy ő hívja: egy csörgés után letették, majd újra tárcsáztak.)

Manapság az adománygyűjtőkön és a telemarketingeseken kívül nem sokan keresték Noah-t otthon. Ha nem Vivienne az, akkor valószínűleg hangfelvétel vagy robot lesz. Fernande szokása volt, hogy kiszámíthatatlan időközönként felhívja a bátyját – Noah azt gyanította, így akarta felvidítani. Ma már viszont azt sem tudta, minek van telefon-előfizetése. (*Földi vonal*, ma már ezt a szót használták rá – mintha egy fát kötne egy vékonyka gyökér a földhöz.) Ebből élnek a nagyvállalatok: az átgondolatlan, halálig tartó szokásokból.

Csörgés. Végigsietett a szűk folyosón, hogy elhallgattassa a ricsajt.

– Noah Selvaggio?

A női hang bizonytalanul, de jobbra helyesen ejtette ki a nevet.

– Igen. Ha el akar adni valamit, akkor...

– Victor Pierre Young nagybátyja?

A szokásos ijedtség. Mi van már megint? Egy régi adóság? Bűncselekmény, amiért Victor már nem bűnhődhet?

– Az unokaöcsém több mint egy éve meghalt.

Noah-nak fizikai fájdalmat okozott a szavak kiejtése.

– Tisztában vagyok veled, uram. Rosa Figueroa vagyok a Gyámügyi Hivataltól. Michael Young ügyében keresem.

– Ó!

– Tessék?

– Csak azt mondtam, hogy ó – felelte Noah ostobán. Hány éves lehet most a fiú? Kilenc, tíz? Számolgatta az éveket: inkább tizenegy. Hogy megdöbben Fernande és Dan a terhességen: hogy Victor, az angyalarcú kamasz ekkora hibát követett el. A nő beszélt tovább, de Noah egy szót sem értett. – Elnézést, Miss...

Eszébe fog jutni a név, ha nem keresi görcsösen.

– Figueroa. Rosa Figueroa – ismételte meg a nő túlságosan artikulálva, ahogy a középkorúak szoktak beszélni azokkal, akiket már nem tekintettek középkorúnak.

– Lassítana egy kicsit?

– Michael rokonsági kapcsolatait próbálom feltárni – magyarázta a nő.

Noah félreértett volna valamit? Valami családfakutatósról lenne szó?

– Eddig a nagymamájával, Ella Davisszel élt, de ő el távozott.

Noah egy pillanatra azt hitte, a hölgy elutazott, de aztán megértette, mi történt.

– Sajnálattal hallom.

Majd, hogy kitöltse a csendet, megkérdezte:

– Mi volt az, ami...?

– A cukorbetegség szövődménye. Még csak hatvanhárom éves volt.

Ehhez képes Noah nagyon szerencsésnek érezte magát hetvenkilenc évesen.

– A férje pedig még a kilencvenes években elhunyt – folytatta Rosa Figueroa. – Úgyhogy most rokont keresünk Michael számára.

Az öregúr nem értette, hogy került ebbe a helyzetbe.

– Miért nincs... – hogy is hívják, Angela? Amanda?  
– ...Amberrel?

– Ő jelenleg a börtönbüntetését tölti.

Noah magában felnyögött.

– Miért?

– Megpróbálhatnánk a gyermek szükségleteire koncentrálni, Mr. Selvaggio?

Noah megköszönte a torkát.

– Csak azon töröm a fejemet, én miben tudnék segíteni. Senkit sem ismerek személyesen azok közül, akiket

említett. A húgom nem sokkal Victor után meghalt, a férje meg, hát ő már sokkal korábban.

Dan azt még megélte, hogy lássa, mivé vált a fia – *javíthatatlan*, ezt a szót emlegették körülötte. Azt már nem tudhatta, milyen kevéssel élte őt túl Victor, Fernandénak viszont ez sajnos nem adatott meg.

– Igen, uram, pontosan ezért keresem önt. Úgy tűnik, ön Michael egyetlen élő hozzátartozója New Yorkban.

Milyen különös szó: hozzátartozó – hozzá tartozik, rendeltetészerűen, mint egy Tolkien-regényben. Ezt vajon jogilag vagy genetikailag kell érteni? És milyen értelemben lehetne ő hozzátartozója valakinek, akivel soha nem találkozott?

– Mr. Selvaggio!

A szociális munkás nem gondolhatja komolyan, hogy odavisz egy gyereket az ő lakásába.

Nem. Hirtelen megértette, mi ez a história: telefonos csalók találták meg, mint annyi idős embert. A nő kiderítette valahonnan a rokonai nevét, és most eljártssza vele a „spanyol fogoly” trükkjének egy változatát – olyan ez, mint a nigériai levél, amelyben rémes fogalmazással kész vagyonokkal kecsegtetik az embert.

*Tedd le a telefont!* – utasította Joan.

– Sajnálom, hogy nem tudok a segítségére lenni, Miss Figueroa – most már gond nélkül emlékezne a csaló által megadott névre, még ha a magánhangzók helyes sorrendjén egy pillanatra el kellett is gondolkodnia. – Le kell tennem.

– Kérem!

Nem is a kimondott szó, hanem a hang hatására állt meg Noah a keze a levegőben, mielőtt a helyére tette volna a kagylót. Ez a nő őszintének tűnt; és nagyon fáradtnak.